

В.С. Ніценко, к.е.н., доцент

Одеський національний університет ім. І.І. Мечнікова

АНАЛІЗ ВНУТРІШНЬОГО РИНКУ, ІМПОРТУ ТА ЕКСПОРТУ ПРОДУКЦІЇ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ

В статті окреслено сучасний стан внутрішнього ринку, імпорту та експорту сільськогосподарської продукції України. Встановлено, найвищу ефективність діяльності мають сільськогосподарські підприємства (на відміну від фермерських господарств, особистих селянських господарств і державних підприємств). Проаналізовано канали збуту аграрної продукції у 2014 р. На основі проведеного дослідження виявлено можливі обмеження внаслідок діючої імпоротної та експортної політики, а також негативні наслідки від обмеження імпорту та експорту продукції сільського господарства.

Ключові слова: внутрішній ринок, експорт, імпорт, сільськогосподарська продукція, канали збуту.

Постановка проблеми. Важливим напрямом розвитку будь-якої країни є міжнародна торгівля. В сучасних умовах рівень соціально-економічного розвитку держави значною мірою залежить від зовнішньої торгівлі. Адже зовнішньоекономічна діяльність забезпечує використання конкурентних переваг і є фактором економічного зростання, розвитку виробництва та задоволення споживчого попиту населення.

Щорічно зростає зовнішньоторговельний оборот, кількість держав, з якими Україна має торговельні відносини. Про якісний рівень зовнішньої торгівлі свідчить товарна та географічна структура в торгівлі товарами, а також характер сальдо. Важливими товарами для нашої держави є продукція аграрних підприємств, оскільки вони дають змогу забезпечити

не тільки базові потреби населення, а й дещо більшу сферу призначення. Аналіз ринку цих товарів та тенденції розвитку їх вітчизняного виробництва показують, що Україна зміцнює свої позиції на світовому ринку, а згадана продукція стає одним з головних вітчизняних експортних товарів [1].

Ефективність сільськогосподарської діяльності в сучасних умовах значною мірою залежить від здатності вищого менеджменту оцінювати ризики, загрози і перспективи зовнішнього середовища. Чим вищий ступінь обізнаності з станом внутрішнього ринку, потенційними можливостями і наслідками дій на внутрішньому і зовнішньому ринках, тим більша вірогідність правильного прийняття управлінських рішень.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженню стану внутрішнього ринку аграрної продукції присвячено багато наукових праць. Зокрема, О.П. Антонюк [1] в одній із своїх публікацій аналізувала експорт зернових з України, Н.І. Шиян [2] вивчав стан і тенденції імпорту молока в Україні. Проте, такі дослідження потребують постійного оновлення даних, чим і зумовлена актуальність даної статті.

Формулювання цілі статті. Проаналізувати стан внутрішнього ринку, імпорту та експорту продукції сільського господарства України, на основі проведеного дослідження виявити можливі обмеження внаслідок діючої імпортової та експортної політики.

Викладення основного матеріалу. Валовий сільськогосподарський продукт (ВСП) в Україні виробляється двома групами виробників: підприємствами та особистими селянськими господарствами (ОСГ). Станом на 2013 р., у сільському господарстві задіяно 4,2 млн ОСГ (в середньому кожне має по 2,8 га орної землі), які виробляють сільськогосподарську продукцію переважно для особистого споживання, проте мають у розпорядженні 38 % від загальної площі сільськогосподарських угідь та генерують 30 % ВСП. Приватні сільськогосподарські підприємства складаються з двох типів:

сільськогосподарських підприємств та фермерських господарств (на противагу ОСГ, фермерські господарства зареєстровано як юридичні особи).

Про різну ефективність діяльності суб'єктів господарювання в сільському господарстві свідчать дані таблиці 1.

Таблиця 1

Ефективність діяльності різних суб'єктів господарювання в сільському господарстві у 2013 р.

№ з/п	Тип суб'єкта господарювання	Кількість, од.	Площа орних земель, %	Середня площа орних земель, га	Частка виробленого ВСП, %
1	Сільськогосподарське підприємство	14724	44,0	956	45,0
2	Фермерське господарство	40856	13,0	105	7,6
3	Державне підприємство	278	2,5	2863	1,0

Джерело: сформовано автором за даними [3; 4].

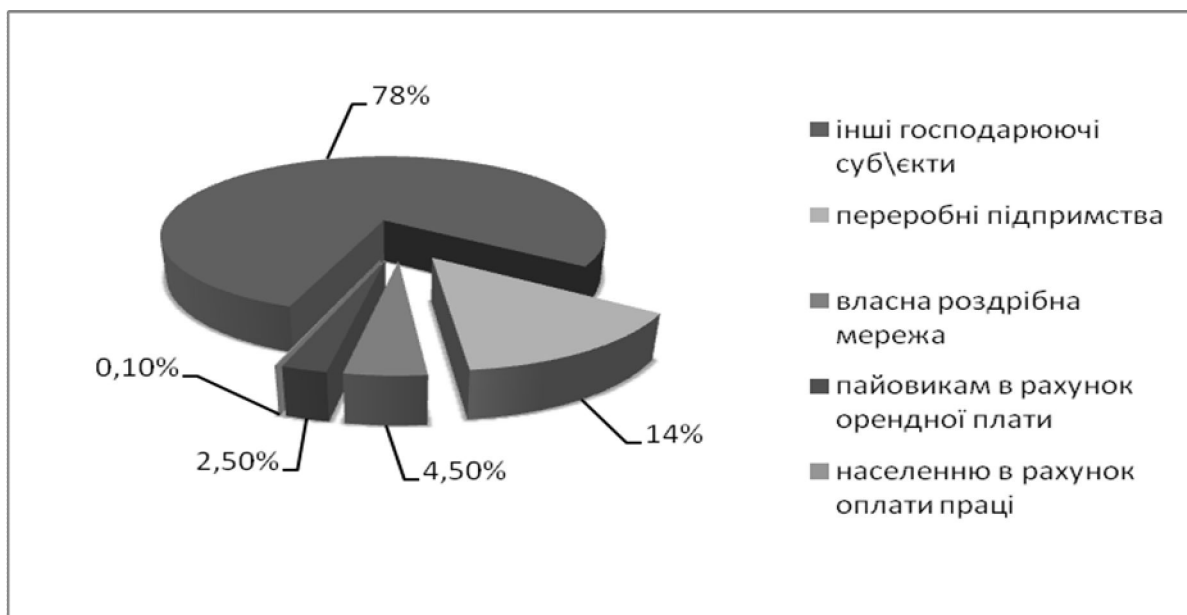
З таблиці 1 видно, що в Україні зареєстровано близько 15 тис. сільськогосподарських підприємств (що переважно є нащадками колишніх колгоспів), кожне з яких в середньому обробляє близько 956 га орної землі, і на які у сукупності припадає 44 % орних земель і 45 % ВСП. Також існує понад 40 тис. набагато менших фермерських господарств (переважно управляються індивідуальними фермерами) середньо площею 105 га, які в цілому обробляють лише близько 13 % орних земель України та, станом на 2013 р., генерують 7,6 % ВСП. Будучи значно більшими за приватні підприємства та ОСГ з середньою площею орних земель рівною 2863 га, 278 державних аграрних підприємств обробляють 2,5 % орних земель, проте генерують лише 1 % ВСП.

Особисті селянські господарства переважають у виробництві цілої низки продукції тваринного походження. Зокрема, у 2013 р. на них припадало 78 % виробництва молока, 74 % яловичини і телятини, 35 % свинини, 17 % м'яса птиці. Домогосподарства також переважають у

виробництві картоплі, овочів та фруктів, виробляючи у 2013 р. 97 %, 88 % та 81 % від загального обсягу, відповідно. Сільськогосподарські підприємства (включаючи ферми) грають ключову роль у вирощуванні переважно експортоорієнтованих культур, виробляючи у 2013 р. 79 % зерна, 85 % насіння соняшнику, 98 % насіння ріпаку і 84 % цукрових буряків. Ферми переважно вирощують рослинну продукцію, виробляючи, станом на 2013 р., 12 % зерна, 5,6 % цукрових буряків, 19 % насіння соняшнику, 15,5 % соєвих бобів та 18 % ріпаку, але лише 2,6 % м'яса та 1,4 % молока.

Фермерські господарства використовують аналогічні до приватних підприємств сівозміни, проте з меншою або аналогічною інтенсивністю виробництва, що натякає на конкурентні недоліки, які обмежують зростання їх продуктивності.

Аналіз каналів збуту показує, що у 2014 р. 78,0 % сільськогосподарської продукції переважно продавалось іншим господарюючим суб'єктам (включаючи трейдерів та ритейлерів), 14,5 % – переробним підприємствам, тоді як частка інших каналів була не суттєвою (4,5 % – через власну роздрібну мережу, 2,5 % – пайовикам в рахунок орендної плати за землю та майнових паїв, 0,1 % – населенню в рахунок оплати праці) (рис. 1).

Рис. 1. Структура каналів збуту сільськогосподарської продукції у 2014 р.

Джерело: сформовано автором за даними [3].

Попри те, що продаж іншим господарюючим суб'єктам був ключовим для більшості сільськогосподарської продукції, для низки товарів (молочна продукція, цукровий буряк, плоди та ягоди, велика рогата худоба) основним каналом збуту був продаж переробним підприємствам. Водночас, овочі та виноград майже порівну розподіляються між переробними підприємствами та іншими господарюючими суб'єктами. Варто зазначити, що збут через роздрібну мережу займає суттєву частку збуту меду, баштанних культур та яєць, але не є ключовим каналом для них.

Стосовно роздрібного збуту, варто зазначити, що попри зростаючу кількість супермаркетів, традиційні продовольчі магазини та базари лишаються найпопулярнішим видом роздрібною торгівлі для сільськогосподарських товарів.

Відповідно до таблиці витрати-випуск [3], Україна експортує приблизно 28 % сільськогосподарської продукції та 27 % продовольства. У той же час, сільське господарства та харчова промисловість до певної міри залежні від імпорту сировини та проміжної продукції. Зокрема, приблизно 21 % проміжного споживання сільського господарства та 20 % проміжного споживання харчової промисловості є імпортованими товарами.

У 2014 р. сільськогосподарська та продовольча продукція була ключовою експортною товарною групою (25,1 % від загальної вартості експорту), але її частка у імпорті була нижчою від продукції важкої промисловості та енергоносіїв та становила 10,4 % від загальної кількості поставок. Україна постачає 32,9 % від загальносвітового експорту соняшникової олії, 6,6 % – насіння соняшнику, 5,9 % – як кукурудзи, так і насіння рижю, 2,3 % пшениці. Україна переважно експортує зернові, рослинні олії та олійні культури, тоді як ключовими імпортованими

товарами є фрукти, риба та готові харчові продукти. У 2014 р. на ЄС припадало 28,8 % експорту сільськогосподарської та харчової продукції та 9,9 % імпорту. Частка Росії у 2014 р. дорівнювала 5,4 % від загального експорту сільськогосподарської та харчової продукції України та 9,9 % імпорту. Україна переважно постачає до ЄС зернові, олійні культури, рослинні олії та тваринні жири. Традиційно на російський ринок спрямовувались переважно м'ясо, риба, какао, напої, молочна продукція, овочі.

У загальному транспортна система для сільськогосподарської продукції здається достатньою, проте існують певні недоліки у залізничній системі, якість доріг є незадовільною, а річковий транспорт лишається недорозвиненим. Сільськогосподарська продукція переважно доставляється на міжнародні ринки морським транспортом, тоді як внутрішні перевезення здійснюються залізничним, автомобільним та річковим транспортом: наприклад, 2/3 зерна доставляється до портів залізницею, 1/3 – вантажівками, 3% – річковим транспортом.

Потужності для зберігання останнім часом вдосконалювались та виглядають достатніми для поточного рівня виробництва, але низька якість більшості потужностей та неефективність логістичних ланцюгів знижують якість продукції, а також збільшують транзакційні витрати. Станом на 2011/2012 маркетинговий рік, потужності для зберігання становили 55 млн т, з яких 32 млн т знаходились у сертифікованих складах. Попри те, що деякі потужності є сучасними, значна частка є застарілими, успадкованими з радянської епохи. Приблизно 10 % сертифікованих потужностей для зберігання належать державі, тоді як більшість потужностей для зберігання зерна належать агрохолдингам та торговельним компаніям. Як наслідок, підприємства, що не побудували власні потужності, продовжують залежати від зернових елеваторів, які належать трейдерам, що погіршує становище товаровиробників. Україні досі бракує адекватних потужностей для холодного зберігання через

обмежений доступ до фінансування, що підриває відповідні інвестиції, а тому призводить до втрат свіжих продуктів. Станом на 2009 р., Україна мала лише 4 % потужностей для холодного зберігання картоплі, 10 % для овочів, 19 % для фруктів. Оскільки виробництво росте швидше потужностей для холодного зберігання, це створює тиск на ринок після збору врожаю. До того ж, більшість нових потужностей є розподільчими центрами для торгівлі, а не для зберігання, а тому дозволяють лише короткострокове зберігання.

В Україні також обмеженим є доступ до фінансування, що є ключовим бар'єром до подальшого розширення та інвестицій. Таким чином, більшість фінансування є внутрішнім самофінансуванням, в тому числі за рахунок нерозподіленого прибутку (60 %) та особистих заощаджень (13 %). Як наслідок, близько половини виробників відразу продає 80-100 % свого нового урожаю для фінансування робочого капіталу. Також, доступ до фінансування сільського господарства є більш несприятливим для малого бізнесу.

Українські виробники сільськогосподарської продукції мають недостатній та/або неефективний доступ до сучасних ресурсів, включаючи насіння різних сортів (особливо зерна та олійних рослин), добрив, хімічних засобів захисту рослин, а також сучасних сільськогосподарських машин та устаткування через громіздкі процедури ліцензування, тестування, реєстрації, що в кінцевому рахунку підвищують вартість виробництва.

Малі виробники зустрічаються з низкою додаткових проблем: ринковою владою ритейлерів, трейдерів та великих виробників, а також недостатньою здатністю формувати достатні партії для подальшого їх продажу ритейлу та трейдерам.

На сільськогосподарських виробників також негативно впливає відсутність довгострокових контрактів, які могли б пов'язати виробничі ланцюги.

Існує низка загальних сільськогосподарських і галузевих асоціацій та союзів, що спрямовані на захист виробників та переробників. Серед них найбільш активно свою діяльність проводять представлені в таблиці 2.

Таблиця 2

Деякі галузеві та інші сільськогосподарські об'єднання України

№ з/п	Назва об'єднання
1	Аграрний союз України
2	Українська аграрна конфедерація
3	Асоціація фермерів та приватних землевласників України
4	Український клуб аграрного бізнесу (УКАБ)
5	Асоціація «Союз птахівників України»
6	Асоціація свинарів України
7	Національна асоціація молочників України «Укрмолпром»
8	Співка молочних підприємств України
9	Асоціація виробників молока
10	Насіннева асоціація України
11	Українське насіннєве товариство
12	Українське насіннєве товариство
13	Українська зернова асоціація
14	Асоціація переробників насіння соняшнику «Укроліяпром»
15	Національна асоціація цукровиків України «Укрцукор»
16	Асоціація виробників і переробників сої «Украгропромсоя»
17	Національна асоціація «Укрзернопродукт»
18	Асоціація «Птахопром України»

Джерело: узагальнено автором.

Імпорт сільськогосподарської продукції регулюється Законом України «Про державне регулювання імпорту сільськогосподарської продукції» № 468/97-ВР від 17 липня 1997 р. [5] та Законом України «Про митний тариф» № 584-VII від 19 вересня 2013 р. [6]. Сільськогосподарський імпорт підлягає обов'язковій сертифікації, санітарно-епідемологічному, радіологічному, і – для певних груп продукції – ветеринарному та фіто санітарному контролю. Український ринок сільськогосподарської продукції є помірно захищеним, але більш закритим, аніж ринок промислової продукції. Середня ставка мита (режим найбільшого сприяння) для сільськогосподарської продукції становить

9,2 %, тоді як для несільськогосподарської продукції – 3,8 %. 40 % імпорту є безмитним, з 20 % стягується мито до 5 %, а з 30 % – 5-10 %.

Вищий рівень захисту встановлюється для продуктів тваринного походження та молочних продуктів, а також зернових та цукру. Найменше захищаються ринки бавовни, кави і чаю, напоїв, олій та жирів, а також овочів та фруктів. Україною імплементовано 16 зон вільної торгівлі (ЗВТ): Вірменія, Азербайджан, Білорусь, Грузія, Казахстан, Киргизстан, Молдова, Росія, Таджикистан, Туркменістан, Узбекистан, СНД, Європейський Економічний Простір (ЄЕП), Македонія, Чорногорія, Європейська асоціація вільної торгівлі (ЄАВТ). Відповідно до ЗВТ з Македонією, Україна встановила ліцензування імпорту в рамках надання тарифної квоти (для 23 товарних груп). ЗВТ з ЄАВТ містить, на додачу до загальної угоди, три спеціальні угоди щодо сільського господарства, які Україна підписала з країнами-членами ЄАВТ, що містять специфічні положення щодо зниження тарифного захисту, правил походження, митних процедур, захисних заходів і т.д. Повну та всеохоплюючу зону вільної торгівлі (ПВЗВТ) з ЄС, як очікується, буде імплементовано Україною з 1 січня 2016 р. Згідно ПВЗВТ, Україна зобов'язалась лібералізувати тарифний захист щодо сільськогосподарської та харчової продукції з ЄС. Угода про асоціацію містить положення, що ЄС не надаватиме експортних субсидій на виробництво товарів, які буде експортовано до України. Також, наразі ведуться перемовини щодо нових ЗВТ, зокрема з Канадою, Туреччиною, Сербією і т.д. Нарешті, згідно Закону № 404-V від 30 жовтня 2006 р. (зі змінами та доповненнями) [7], встановлюється імпорту квоту для цукру-сирцю (267800 т).

Відповідно до Стратегії розвитку агропромислового виробництва України до 2020 р., обсяги виробництва молока в Україні у 2020 р. повинні збільшитися у 1,8 раза, що дасть можливість розглядати Україну як активного експортера молока і молочної продукції. Проте нині галузь розвивається з деякими труднощами. У 2012 р. обсяги виробництва молока

в Україні становили 11377,6 тис. т, що на 53,6 % менше за рівень 1990 р. і на 10 % за рівень 2000 р. [2].

Наразі ЄС у односторонньому порядку імплементує свої зобов'язання відповідно до Угоди про асоціацію, включаючи ПВЗВТ, через надання Україні автономних торговельних преференцій (АТП): лібералізований доступ української продукції, включаючи нижчі ввізні мита (на рівні першого року тарифного розкладу), тарифні квоти (але рівень використання є низьким: на 100 % використано лише 6 квот з 37 – мед, зерна і крупи, виноградний та яблучний сік, оброблені помідори, кукурудза, м'ясо птиці, пшениця). На додачу, повноцінна імплементація ПВЗВТ включає гармонізацію технічних регламентів та СФЗ, а також горизонтального та галузевого законодавства з *acquis communautaire* Європейського Союзу. Ця гармонізація полегшить українському сільськогосподарському експорту доступ до ринку ЄС. У той час як рівень гармонізації СФЗ є високим, гармонізація національних стандартів з міжнародними (ISO) та європейськими (EN) має менший прогрес: у сільському господарстві гармонізовано 58 з 90 стандартів (63 %), тоді як у харчовій промисловості – 63 з 157 (40 %). До початку імплементації ПВЗВТ та АТП український експорт підпадав під дію (і продовжує зараз) Генеральної Системи Преференцій (GSP), що означало нижчий захист або навіть безмитний доступ на європейський ринок.

Після запровадження АТП, для того щоб скористатись перевагами лібералізованого доступу на ринок ЄС, українським експортерам треба отримати сертифікат з перевезення товарів за формою EUR.1. Як частина зобов'язань в рамках СОТ, які у подальшому було посилено Угодою про асоціацію з ЄС, Україна зобов'язалась не застосовувати експортні субсидії у сільському господарстві. Український експорт також підпадає під дію торговельних обмежень з боку Росії: до цього Росія обмежувала ввезення української молочної продукції, м'яса, кондитерських виробів і т.д. У 2014 р. Росія заборонила ввезення українських птиці, сиру, молочної

продукції, картоплі та алкогольних виробів. Також наразі ведуться переговори щодо нових ЗВТ, зокрема з Канадою, Туреччиною, Сербією і т.д.

Експорт зернових підпадає під дію експортних обмежень. До 2012 р. ці обмеження приймали форму експортних квот або експортних зборів; з 2012 р. – Меморандум про взаєморозуміння [8] між Міністерством аграрної політики та продовольства та експортерами зернових – добровільні обмеження експорту у формі квот (максимальна частка зернових до експорту у загальній масі зернових, що може бути експортовано). Щодо сільськогосподарської продукції застосовується ряд експортних мит. Під час приєднання до СОТ, Україна зобов'язалась скоротити експортні мита: з 17 % до 10 % з річним кроком у 1 % для олійних зернових, та з 50 % до 10 % з різним кроком у 5 % для великої рогатої худоби. У подальшому, під час перемовин щодо ПВЗВТ, Україна погодилась поступово усунути експортні мита протягом 10 років. Ставки експортного мита для сільськогосподарської продукції в 2014-2015 рр. наведено в таблиці 3.

Таблиця 3

**Ставки експортного мита на сільськогосподарську
продукцію у 2014-2015 рр.**

№ з/п	Код згідно з УКТЗЕД (на ГС 2012 року) і назва товару	Ставка вивізного (експортного) мита, у відсотках митної вартості товару	
		2014 р.	2015 р.
1	010219 (велика рогата худоба свійських видів жива, крім чистопородних племінних тварин)	20 %	15 %
2	010410 (вівці живі)	20 %	15 %
3	120400 (насіння льону, подрібнене або неподрібнене)	10 %	10 %
4	1207999700 (насіння рижу)	10 %	10 %

Джерело: сформовано автором за даними [9; 10].

Економічні ефекти експортних обмежень були значними. У короткостроковій перспективі, Україна втратила важливі доходи від

експорту. Доходи виробників зерна, втрачені внаслідок заниження ціни через експортні обмеження, становили 1,3 і 3,9 млрд дол. США у 2007 р. і 2008 р. відповідно. У 2010-2011 рр. сума втрачених доходів коливалася в проміжку від 1,9 до 2,6 млрд дол. США [11]. Середньо- і довгостроковий вплив експортних обмежень, ймовірно, буде стримувати вітчизняних та іноземних інвесторів щодо вкладання коштів у виробництво, торговельну інфраструктуру та пов'язаних з ними послуги, таким чином зменшуючи внутрішні поставки, що інакше б стримувало внутрішні (і світові) ціни.

З метою сприяння експорту діють торговельно-промислові палати, які надають різні дорадчі послуги, а також підтверджують країну походження шляхом видачі відповідних сертифікатів походження. Торговельно-промислові палати організують бізнес-форуми, проводять дослідження, запроваджують програми міжнародної співпраці щодо експорту української продукції, організують візити представників України на закордонні виставки та ярмарки. Діють торговельні та економічні місії у складі закордонних дипломатичних місій України, захищають та представляють інтереси українського бізнесу. Також, існує спеціалізований веб-портал «Державна підтримка українського експорту» [12], що має за мету надати необхідну інформацію для експортерів. Також, держава бере участь у антидемпінгових та спеціальних розслідуваннях проти українського бізнесу з метою його захисту. Заходи стимулювання експорту також включають участь України у світових торговельних організаціях та приєднання до торговельних союзів.

Висновки. Нами проаналізовано стан внутрішнього ринку, імпорту та експорту продукції сільського господарства України. В результаті проведених досліджень виявлено можливі обмеження внаслідок діючої імпортової та експортної політики.

Основним негативом від обмеження імпорту є обмежений доступ до імпортних ресурсів за конкурентними цінами. Щодо експорту, то таких обмежень декілька:

- продовольчу безпеку як обґрунтування для обмежень експорту важко аргументувати;
- ціновий ефект експортних обмежень є незначним;
- короткостроковим ефектом експортних обмежень є втрачена експортна виручка (особливо під час зростання цін на міжнародному ринку продовольства);
- середньо- та довгостроковими ефектами є втрата стимулів для внутрішніх та іноземних інвестицій у розбудову виробничих потужностей, ринкову інфраструктуру та пов'язані послуги;
- репутаційний ефект експортних обмежень: втрачається репутація надійного постачальника, що зменшує майбутні можливості для ведення бізнесу;
- недостатня прозорість процесу розподілу квот обмежує конкуренцію та створює стимули до корупції.

Бібліографічний список. 1. *Антонюк О.П.* Аналіз структури експорту агропродовольчої продукції / О.П. Антонюк // Економіка харчової промисловості. – № 3(23). – 2014. – С. 27-32. 2. *Шиян Н.І.* Імпорт молока і молочної продукції: стан, тенденції / Н.І. Шиян // Науковий вісник ЛНУВМБТ імені С.З. Гжицького. – Том 16. – № 1(58). Частина 2. – 2014. – С. 271-277. 3. Державна служба статистики України. Офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua. 4. Міністерство аграрної політики і продовольства України. Офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : minagro.gov.ua. 5. Про державне регулювання імпорту сільськогосподарської продукції : Закон України № 468/97-ВР від 17 липня 1997 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua. 6. Про митний тариф : Закон України № 584-VII від 19 вересня 2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua. 7. Про встановлення тарифної квоти на ввезення в Україну цукру-сирцю з тростини : Закон України від 30.10.2006 р. №404-V. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua. 8. Меморандум

про взаєморозуміння між Міністерством аграрної політики та продовольства України і суб'єктами господарювання – експортерами зерна у 2014/2015 маркетинговому році [Електронний ресурс]. – Режим доступу : minagro.gov.ua. 9. Про ставки вивізного (експортного) мита на насіння деяких видів олійних культур : Закон України від 10.09.1999 р. № 1033-XIV (зі змінами і доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua. 10. Про вивізне (експортне) мито на живу худобу та шкіряну сировину: Закон України від 07.05.1996 р. № 180/96-ВР (із змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua. 11. Світовий банк [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.worldbank.org/uk/country/ukraine>. 12. Спеціалізований веб-портал «Державна підтримка українського експорту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrexport.gov.ua/ukr/nauka/ukr>

В.С. Ниценко. Анализ внутреннего рынка, импорта и экспорта продукции сельского хозяйства Украины. В статье очерчено современное состояние внутреннего рынка, импорта и экспорта сельскохозяйственной продукции Украины. Установлено, наивысшую эффективность деятельности имеют сельскохозяйственные предприятия (в отличие от фермерских хозяйств, личных крестьянских хозяйств и государственных предприятий). Проанализированы каналы сбыта аграрной продукции в 2014 г. На основе проведенного исследования обнаружены возможные ограничения в результате действующей импортной и экспортной политики, а также негативные последствия от ограничения импорта и экспорта продукции сельского хозяйства.

Ключевые слова: внутренний рынок, экспорт, импорт, сельскохозяйственная продукция, каналы сбыта.

V.S. Nicenko. Internal market, import and export of products of agriculture of Ukraine Analysis. Article of research. Efficiency of agricultural activity in modern terms to a great extent depends on ability of higher

management to estimate risks, threats and prospects of external environment. Than high degree of knowledge with an internal market condition, potential possibilities and consequences of actions, on internal and external markets, the greater authenticity of correct acceptance of administrative decisions.

Therefore an important value is acquired by research of foreign economic activity of agricultural enterprises, internal and external markets of agrarian products.

Research purpose. A research purpose is an analysis of modern market of agricultural products of Ukraine, export-import operations, condition with the products of agriculture, and also determination of possible threats and advantages from application of operating customs policy in this industry.

Realization of purpose stipulated the necessity of decision of the followings tasks:

- to define efficiency of activity of enterprises in agriculture;
- to analyse ductings of sale of agricultural produce in 2014.;
- to probe the structure of export and import of the Ukrainian products of agriculture;
- to probe the legislative adjusting of export and import of products of agriculture;
- to define an economic effect from limitation of export.

Research methods. Theoretical and methodical basis of research was made by such methods of research: method of absolute and relative comparisons for the analysis of volume, dynamics and structure of import and export of agricultural produce; analysis of the systems; analogy, formalization; abstractly logical method ? for theoretical generalizations and formulation of research conclusions.

Job performances. The most essential results of research consist exposure of possible limitations as a result of the operating imported and export policy, which bring in a negative in the general economic effect of activity of agrarian industry.

Application of results domain. Research results, above all things, can be applied for a management agricultural enterprises and at national level.

Keywords: internal market, export, import, agricultural produce, ductings of sale.